

סדר דפנות הסוכה:
(מסכת סוכה שיעור יא)

.1

גמרא ו: מ"תנו רבנן שתיים" עד "במאי קמיפלגי", ומ"ואותו טפח" עד ז. "שתיים כהלכתן"
גמרא ד: מ"ת"ר נעץ" עד "ושאינה גבוהה"
קונטרס מחידושי מרן רי"ז הלוי על עניני קה"ח יומא וסוכה על סוכה דף ז

עומדת שם או ביצעה, דאין מקום המחילה מעלה ומוריד כלל, לענין שיעורא דשם מחילה, רק משגחאין על המחילה עצמה בלבד, חולס לענין דין דירת קצב, בזה משתנה השיעור לפי המקום שהיא עומדת בו, ואם היא עומדת בים, אז לריך שתהא יכולה לעמוד ברוח מזוי דים, ובלא"ה לאו קצב היא, כיון דצמקום שהיא עומדת שם, אינה יכולה לעמוד ברוח מזוי יודי, וזהו דתלוי דין עושה סוכתו בראש הספינה, בהפלוגתא לדירת קצב או דירת עראי, דאם סוכה דירת עראי, ודויניגן רק מהלי מחילות, ולענין הלכות מחילה ליכא נפקותא כלל, אם המתחילה עומדת בים או ביצעה, אבל אם סוכה דירת קצב צעיגן, ובאנו לדון הכא מדין דירה, בזה הכל נידון לפי המקום שהיא עומדת בו, ומאחר דבזה המקום אינה יכולה לעמוד, הסוכה פסולה.

בסוכה דף ז' ר' סימון ואיתיהמא ריב"ל אמר עושה לו עפת שוחק ומעמידו בפחות משלשה עפחים סמוך לדופן וכל פחות משלשה סמוך לדופן בלבד דמי, יעו"ש צפירש"י ותוס' דהוא בכדי דלהוי רוב דופן עשוי, ובפ"י הר"ן שם דהוא משום דאין מחילה פחות מדי' בשום מקום, ולכאורה ג"ע דכרי הכלפה נאמרה שמים כהלכתן ושלישית אפילו עפה, א"כ בטפח בלבד סגי, ולפי דברי ריב"ל הא נמלא דצעיגן לעולם ארבעה עפחים, ולומר דלריב"ל כך הוא פירושה דטפח שנאמר בהלכה שיכא טפח שוחק ויעמידנו בפחות משלשה סמוך לדופן בכדי שיכא דופן ד', א"א לומר כן דכרי להדיא חנויגן בצרייתא דלעיל דף ד' שבי' ר' יעקב אומר דיומדי סוכה עפה וחבמים אומרים עד שיכו שמים כהלכתן שלישיית אפילו עפה, והיינו דרי יעקב סובר דהשיעור עפה שנאמר בסוכה הוא על כל

המטה, דאם אין מהמטה לסכך עשרה פסול לכו"ע, ואין שייך זאת כלל להפלוגתא דסוכה דירת קצב צעיגן, או דירת עראי צעיגן, וזו היא שיטתם גם הכא בהואין יורדין לתוך עשרה, דגם נחמתן מרובה מלילתן פסולה, דכל פחות מעשרה לאו דירה היא לכו"ע, כמו בסומך סוכתו בכרעי המטה, דהפסול הוא משום חסרון שיעורא דדירה, ולא משום דין עשרה הנאמר בהלכות מחילות, וכמש"י.

והנה בסוכה דף כ"ג גבי עושה סוכתו בראש הספינה, אמר חז"ל דכו"ע היכא דאינה יכולה לעמוד ברוח מזוי דיצעה לא כלום היא יכולה לעמוד בשאינה מזוי דיצעה כו"ע לא פליגי דכשתה כי פליגי דזיכולה לעמוד ברוח מזוי דיצעה ואינה יכולה לעמוד ברוח מזוי דים, ר"ג סבר סוכה דירת קצב צעיגן וכיון דאינה יכולה לעמוד ברוח מזוי דים לא כלום היא, ר"ע סבר סוכה דירת עראי צעיגן וכיון דזיכולה לעמוד ברוח מזוי דיצעה כשתה, וצפירש"י שם ז"ל לא כלום היא דאפילו דירת עראי לא הויה עכ"ל, ולכאורה מצוחר מזה היפוך דצרינו, דכרי פסליגן להסוכה משום דאינה נחשבת אף דירת עראי, ודלא כמש"כ, חולס י"ל דהרמב"ם מפרש דהא דאם אינה יכולה לעמוד ברוח מזוי של יצעה לא כלום היא, הוא משום הלכות מחילות, דכל מחילה שאינה יכולה לעמוד ברוח, אינה מחילה, וכן משמע מלשון הרמב"ם צפ"ד מהלי סוכה הל"ה, דמפרש להסוגיא הכי עיי"ש, אבל לאו משום עמא דדין דירה קאתיגן עלה, ונראה לפי"ז דהביחור בדברי הגמ' קך הוא, דלענין הדין דמחילה שאינה יכולה לעמוד ברוח, אינה מחילה, אין חילוק אם המחילה עומדת בים, או ביצעה, בכל אופן הכל תלוי רק אם יכולה לעמוד ברוח מזוי דיצעה, דשיעורא הוא במחילות, דצעיגן שתהא יכולה לעמוד ברוח מזוי, דהיינו רוח מזוי דיצעה, והכל שיהא אם המחילה

הדפנות, וחכמים סצרי דשחים צעינן כהלכתן, עכ"פ הרי חזינן דכשיעור טפה שנאמר בסוכה פירושו הוא טפה ממש, ולמה צעינן שיכא דופן ארבעה *).

והנראה פשוט, דצאמת שני דינים נפרדים הם, דלענין עיקר דין דפנות האמורות בסוכה צאמת צטפה צעלמא סגי אליבא דכו"ע ואין צוה שום פלוגתא כלל, דכך נאמר בהלכה דשחים צעינן כהלכתן ושלישית אפילו טפה, וצטפה צלצד מתקיים דין דפנות האמורות לענין הכשר סוכה, והא דמאריך ריב"ל שיכא רוב דופן עשוי הוא זה דין אחר לגמרי, דעכ"פ צעינן שתכא הסוכה סתומה צרות שלישי, חבל אין זה כלל מעיקר דין הכשר דפנות, דצוה צטפה צעלמא סגי כעיקר ההלכה, ועל זה הוא דקיימא כל הסוגיא שם אותו טפה היכן מעמידו שיכא נחשב כדופן על כל הסוכה, וקאמר רב דמעמידו כנגד היולא וצבכי סגי. ואחריני סצרי שאריך להעמידו כנגד ראש חור דליחזי כדופן שלישי על כל הסוכה. וריב"ל מחדש דלא מהיחא רק באופן שרוב דופן סתום צהלכות מחילות, וכיינו שיכא טפה שוחק ויעמידנו צפחות משלשה. וכוה צסוגיא שם אמר רבא ואינה נחרת חלא צצורת כפתח א"ד אמר רבא ונחרת נמי צצוה"פ, ויעו"ש צפירש"י דל"ק צעינן שיכא הטפה מחתלק לשני לחיים ויכא הפתח ציניהם וקנה על גביהם כמו לח"פ, ולבאיכא דאמרי סגי צרות שלישי צחד מהכך חרי או צדופן טפה או צצוה"פ כ"ש, וזה ל"ע מ"ש דופן שלישי משאר הדפנות דאין צוה"פ נחשב צוה כמחילה להשלים שיעור דפנות, וכוה צחוס' שם הקשו מ"ש דלענין שבת חשבו צוה"פ צקנה משהו מכאן וקנה

משהו מכאן ולמה הכא גבי סוכה לריכין דוקא שיכא עוצי הקנים טפה ותירלו צסוכה כחמירו משום דצעינן מחילות הניכרות, וזה לכאורה ל"ע שיכא דין צוה"פ דסוכה חלוק צדינו מצוה"פ האמור לענין שבת וכלאים וכ"מ. חולם נראה דצאמת הא דצעינן הכא טפה דוקא אין זה כלל מדינו הצוה"פ, שאינו חשבו צוה"פ צלאו הכי, דצאמת לענין עיקר דין צוה"פ דין צוה"פ דסוכה כדיו צכל החורה כולה דסגי צקנה משהו מכאן וקנה משהו מכאן וקנה ע"ג וצבכי נחשב צוה"פ, והא דצעינן הכא צסוכה שיכא צהלחיים טפה הוא משום דלענין עיקר שיעור הכשר דפנות האמורות צסוכה צאמת לא מהניא כלל צוה"פ כמבואר צפי חר"ן על חר"ף שם מדלא מהניא צוה"פ להשלים. שנים כהלכתן יעו"ש צצרי חר"ן, משו"ה גבי דופן שלישי צעינן עכ"פ שיכא טפה צהדופן עלמו מלצד דין מחילה של צוה"פ, וזהו דצעינן שיכא צהלחיים עלמן טפה, חבל לא משום הלכות צוה"פ הוא דהוי זאת, דצאמת גם צכל שהוא מוחשב צוה"פ, והטפה דצעינן הוא רק משום דין דופן דסוכה דשיעורו צטפה צרות שלישית. וכוה צר"ן שם לצב טעמא דלא מהניא צוה"פ צכל הצוחות משום דצעינן דוקא מחילות הניכרות, והן הן דצרי החוס', צאופן שצרי רבא הן דמלצד הטפה האמר לענין הכשר דפנות שלא צעינן דופן ממש צמחילות הניכרות, עוד צעינן שיכא כל הדופן סתום צצוה"פ שדינו כסתום צכה"ת כולה. וכוה צרי"ף שם ז"ל פ"י להך ליצנא דאמרת ואינה נחרת חלא צצוה"פ לא איכפת לן צטפה צין ישנו צין חיו, וצר"ן שם דר"ל דלא איכפת לן צטפה שוחק צין ישנו צין חיו חבל טפה ודאי צעינן, והביאור הוא כמש"ג, דהטפה שהוא מהלכה למ"מ משום עיקר דין הכשר דפנות על זה ליכא מאן דפליג ולא חיורי מזה רבא כלל, רק מילתא

(*) ועיין בחוס' שם ע"ב צדי"ה סיבך ע"ג מצוי שכתבו דהך דמעמידו צפחות מגי סמוך לדופן היינו מדרבנן עיי"ש.

דרבא קיימא על הא דקאמר ריב"ל דבעינן טפח שוחק שיצמידנו צפחות משלשה צדדי שיכא רוב דופן סתום על זה הוא דקאמר רבא דאינה נתרת חלא צלוח"פ שיכא כל הדופן סתום, וממילא דלא חיכתת לן כלל בעפח שוחק צין ישנו וצין אינו, דמשום דין הכשר דפנות הרי בעפח צלצד סגי, ולענין סתימתו של הדופן הרי לא סגי בעפח שוחק, רק צעינן שיכא כולו סתום ע"י דין צלוח"פ שנחשב כסתום לכל החורה כולה. ולפ"ז נראה דגם לאידך לישראל דנתרת נמי צלוח"פ דצחד מניייהו סגי או צלוח"פ או בעפח שוחק, ג"כ אינו ר"ל דלא ליבעי טפח כלל ברות שליטת רק יהא סגי צלוח"פ צלצד, דזה ודאי דלוח"פ לא מהניא במקום דופן, רק ר"ל בעפח שוחק לא צעינן, וצחדא מניייהו נתרת או בעפח שוחק שנחשב כסתום ע"י זה שרובו של דופן סתום או ע"י צלוח"פ, אבל הא ודאי דדברי רבא אמורים רק לענין יידין השני שנאמר בדופן שלישי דבעינן שיכא כולו סתום, ועל זה הוא דנאמרו תרי לישני דרבא, אבל מזה הטפח שהוא מהלכה משום הכשר דפנות מזה לא איירינן כלל, ופשיטא דדופן ממש צעינן ולא צלוח"פ, וכמו שכתב הר"ן, ודוק.]

דחשיב שינוי חשיב דלא נשתנה שמש ומשלם כשעת הגזילה וכו' עכ"ל.
 והנה ז"ל הרמב"ם צפ"ג מהל' גזילה ה"ד גזל צהמה והזקינה או כחשה כחש שאינו יכול לחזור וכו' ה"ז כמו שגזל כלי ושצרו ומשלם כשעת הגזילה עכ"ל, נראה מדבריו שכתב דה"ז כמו שגזל כלי ושצרו דלאו דהוי שינוי גמור לקנות על ידו אלא שאינו יכול לומר לו הרש"ל, וכמו שפסק לעיל צפ"ג דה"ז דה"ז דה"ז כמו שגזל כלי ושצרו חשיב דאינו יכול לומר לו הרש"ל מ"מ אם ראו הצעלים ליעול הכלי השצור נועלין אף צע"כ של הגזלן, ויעו"ש צמ"מ שכתב דל"ה שינוי מעשה לקנות על ידו משום דאיירי בששמו עליו וע"כ החפץ הוא של צעלים ולא ילא מרשותו, ומדכתב גם הכה דה"ז כמו שגזל כלי ושצרו משמע דגם בצהמה והזקינה או כחשה הכחשה דלא הדרא ג"כ דינא הכי דמשלם כשעת הגזילה ואינו יכול לומר לו הרש"ל אלא מ"מ הגזילה היא של צעלים ואם ראו ליעול אותה נועלין כמו בגזל כלי ושצרו. ולפ"ז לדעת הרמב"ם ל"ק כלל קושית התוס' מכחשא דלא הדר, ד"ל דה"ז דקליפת האילן או ההושענא דפסק לחיותיהו דומה לכחשא דלא הדר דאינו יכול לומר לו הרש"ל, אלא דהכא הרי דיונינן לענין שיקנה ההושענא ויכא נחשב לכס לענין המלוא וצזה צעינן דוקא שלא יהי שמו עליו שיכא נחשב שינוי גמור גם לענין קנין, וכן הסוגיא דריש הגוזל עלים דגזל דיקלא מחצרי וקטלי לענין קנין קמיירי בלשון הגמ' דקאמר לא קני וצזה צעינן דיקא שיסתובב שמו, אבל דה"ז דלענין שלא יוכל לומר לו הרש"ל כל שנפסקה היותו שוב אינו יכול לומר לו הרש"ל כמו כחששא הכחשא דלא הדרא, והדברים מדוייקים כן בלשון הרמב"ם דהדין דשינוי קונה נקט ל"ה הרמב"ם צפ"ג שם וקחשיב שם כל הדברים מה מקרי שינוי ומה לא מקרי

בסוכה דף ל' א"ל ר"ה להכחו אינכרי כי זכניתו אסא וכו' לגזורה אינהו כי היכי דליכוי יאוש צעלים צידויכו וידכו ושינוי הרשות צידויכו ע"כ, וצתום שם ד"ה שינוי כתבו וז"ל ומה שנקלץ מן המחוצר לא חשיב שינוי מעשה כיון דלא נשתנה שמו צבך דמעיקרא אסא והשתא אסא כדאשכחן צריש הגזל קמא האי דגזל דיקלא מחצרי וקטלי חשיב דשדיח לארעא דידי לא קני מ"מ דמעיקרא דיקלא מקרי והשתא נמי דיקלא מקרי וחשיב דפסק לחיותה גרע מכחשא דלא הדר או מצהמה והזקינה